

Handledning till bibliotekens arbete med Sveriges nationella minoriteter

För utveckla arbetet kring Sveriges nationella minoriteter på biblioteken samt öka samverkan mellan bibliotek och förskola har vi tagit fram den här handledningen som riktar sig direkt till all personal på folkbiblioteken i Värmland. Syftet är att ni på biblioteken ska få en förståelse för förskolans uppdrag och känna er trygga i att bistå förskolan med tips på specifik litteratur och samtidigt utveckla bibliotekets verksamhet runt Sveriges nationella minoriteter.

Inom Förundran - Bokstart i Värmland har vi tagit fram språk- och kulturväskor med ett innehåll som stödjer förskolans arbete med Sveriges nationella minoriteter. Väskorna har fördelats ut till alla förskolor i Värmlands kommuner. Varje väska innehåller en handledning, faktaböcker, foldrar och bilderböcker som är kopplade till våra nationella minoriteter, samt en kortare fortbildning. Fortbildningen riktar sig även till bibliotekspersonal.

Väskans innehåll ska vara ett stöd för att lyfta fram Sveriges nationella minoriteters ställning genom att uppmärksamma de olika språken, kulturerna och minoriteternas ursprung. Region Värmland har en språk- och kulturväska för utlån till folkbiblioteken i Värmland.

Illustration från Kungliga biblioteket

Litteraturlista för språk- och kulturväska

Faktaböcker för vuxna

Nationella minoriteter (2018) intervjuer: Margit Silberstein, utgiven av Länsstyrelsen Sthlm.

Fem familjer: *nationella minoriteter *språk och identitet (rev. 2019), utgiven av Länsstyrelsen Sthlm.

Förskoleverksamhet: *nationella minoriteter *språk och kultur (rev. 2019), utgiven av Länsstyrelsen Sthlm.

Samerna: Ett av världens urfolk ISBN: 978919835026, utgiven av Samiskt informationscentrum

Nationella minoriteter: Språk och kultur i förskolan (2022) Åsa Lundman, Ulla-Maja Pesola ISBN: 9789177413134

Tio pinnar i luften (2023) Gunilla Lundgren ISBN: 9789185545841

Bilderböcker för barn

Notera! Vissa böcker kan representera flera kulturer.

Judisk kultur

Barnens judiska sångbok (2024) text: Mirjam Charas Östergren m.fl. ISBN: 9789198887907
eller **Barnens judiska år** (2023) text: Johanna Högström-Schreiber m.fl.
ISBN: 9789198746679

Romsk kultur

Samlingsvolym; Badbomber & Simhopp, Dansbus & Kaktrubbel, Camping & kurragömma (2023) text: Marin Salto ISBN: 9789188613004

Djangon (2010) text: Levi Pinfeld ISBN: 9789185703814

Maja handlar mat (2023) text: Mia Taikon ISBN: 9789198362190 eller ISBN: 9789198362183

Sverigefinsk kultur

Resan till Finland (2020) text: Päivi Hällström ISBN: 9789188362605

Lilla boken om Finland (2016) text: Markku Yli-Erkilää ISBN: 9789526844442

Tornedalsk kultur

Minifakta om djurungar på fjället (2018) text: Ann-Charlotte Ekensten ISBN: 9789188789587

Lilli, farfar och norrskenet (2020) text: Elin Marakatt ISBN: 9789188701626

Stjärnornas gåva (2022) text: Sissel Horndal ISBN: 9789185573738

Vinterkväll (2020) text: Ann-Helén Laestadius ISBN: 9789178131686

Samisk kultur

På resa längs Torneälven + Hillas målarbok – Carina Kero Esberg & Sofia Kero Åkerman ISBN: 9789188615374

Kurran och pigans vinteräventyr (2017) text: Lisa Moroni ISBN: 9789163894022

Stina på rymmen (2022) text: Anna Nutti Wiandt ISBN: 9789189395947

Vi fiskar röding (2022) text: Jennie Eleverstig ISBN: 9789188871725

Vår i Sápmi (2023) text: Elin Marakatt ISBN: 9789189405417

Fakta om Sápmi (2022) text: Annelie Drewsten & Katarina Lycken Ruter ISBN: 9789179873660

Verktyg

SVT Play, UR play, Polyglutt, biblioteket

Språklek från Filminstitutet – ett gratis material för förskolan.

Passar både nybörjare och språk- och filmkunniga.

Det är fritt fram att välja annat material. Ha då i åtanke att arbeta normkreativt för att undvika normförstärkning.

Läroplan för förskolan (Lpfö-18)

- Utbildningen i förskolan ska lägga grunden för barnens förståelse för olika språk och kulturer, inklusive de nationella minoriteternas språk och kulturer. Av lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk framgår att de nationella minoriteterna är judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar. Samerna är även ett urfolk. Av språklagen (2009:600) framgår att de nationella minoritetsspråken är finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska.
- Barn som tillhör de nationella minoriteterna, där urfolket samer ingår, ska även stödjas i sin språkutveckling i sitt nationella minoritetsspråk och främjas i sin utveckling av en kulturell identitet. Förskolan ska därigenom bidra till att skydda och främja de nationella minoriteternas språk och kulturer.
- Barn med annat modersmål än svenska ska ges möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål.
- I förskolans uppdrag ingår att överföra och utveckla ett kulturarv – värden, traditioner och historia, språk och kunskaper – från en generation till nästa. Förskolan ska också se till att olika kulturer synliggörs i utbildningen

Bibliotekslag (2013:801)

- 2 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.
Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla.
- 5 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna, bland annat genom att erbjuda litteratur på
 1. De nationella minoritetsspråken
 2. Lätläst svenska
- 6 § Folkbiblioteken ska vara tillgängliga för alla och anpassade till användarnas behov. Folkbibliotekens utbud av medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet.
- 7 § Folkbiblioteken ska särskilt främja läsning och tillgång till litteratur
- 8 § Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar

Lånade ord från Sveriges nationella minoritetsspråk

Ord från dessa språk har blivit svenska. Här kan vi berätta för barnen vilka ord som är låneord och ha ett samtal med dem om detta.

Romani chib

- Tjej
- Ding (knäpp, knasig)
- Hispig (hysterisk, nervös)
- Palla (orka med/knycka)
- Kalsing (kalsong)
- Pucko (idiot)
- Kirra (fixa, ordna)
- Puffra (pistol)
- Kinesa (övernatta)
- Vischan (landsbygden)
- Jycke
- Lattjo

Finska

- Pojke
- Känga
- Pulka

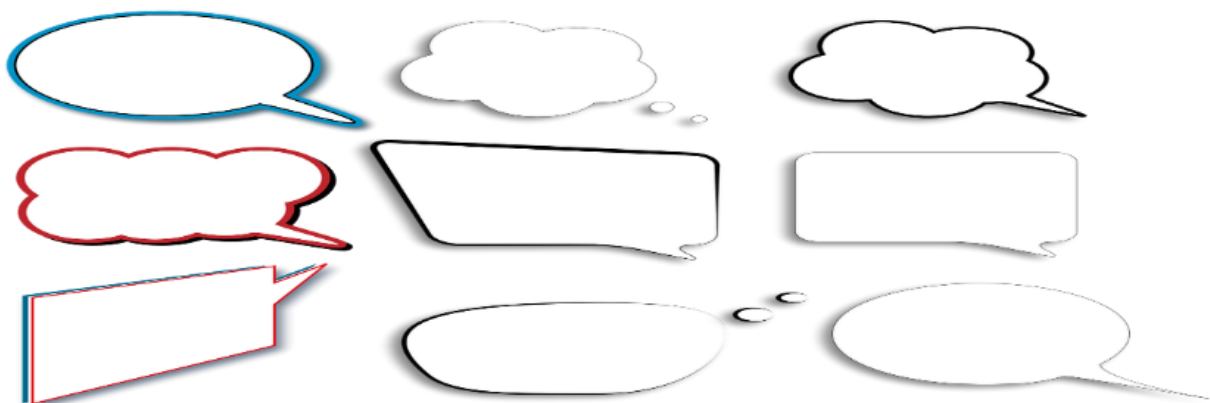
Samiska

- Kåsa
- Kåta
- Vaja (renhona)

Jiddisch

- Bagel (brödsort)

Utforska orden tillsammans med barnen: Kan du andra ord för tjej, pojke, jycke, vischan, känga och pulka? Kan du dessa ord på andra språk?

Fortbildning om våra nationella minoriteter

DEL 1)

Grundutbildning i minoritetslagstiftningen

Grundutbildningen hittas här: [Nationella minoriteter - Minoritet.se](http://Nationella.minoriteter-Minoritet.se)

Tidsåtgång: 2 h

Den består av följande delar:

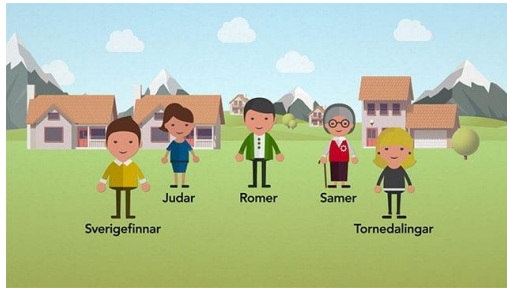
Introduktion

Kapitel 1 – Sveriges minoritetspolitik

Kapitel 2 – Sveriges fem nationella minoriteter

Kapitel 3 – Minoritetslagens allmänna bestämmelser och exempel från verkligheten

Kapitel 4 – Särskilda rättigheter inom förvaltningsområden och besök i verkligheten

Kapitel 5 – Rättighetsbaserat arbetssätt

Rättighetsbaserat arbete – för att stärka alla människors lika värde

“Människors förtroende för samhällsinstitutioner ökar om de känner sig rättvist behandlade.”

Tobias Rahm

DEL 2)

Filmad podd med Ulla-Maija Pesola och Petra Petersen om de nationella minoriteterna kopplat till bibliotekets och förskolans uppdrag

Längd: 1 h

Ulla-Maija Pesola är författare till boken "Nationella minoriteter: Språk och kultur i förskolan".

Petra Petersen är doktor i pedagogik och lektor i förskoledidaktik på Stockholms universitet.

Podden hittas här: [Att främja de nationella minoriteternas språk och kultur](#)

Illustration: Matilda Ruta

Målet med arbetet runt de nationella minoriteterna

Att skapa en förståelse hos alla barn för mångfald, ett flerspråkigt samhälle och alla människors lika värde.

Att skapa möjligheter för alla barn att känna stolthet för sitt språk och sin kultur vilket leder till att alla känner sig inkluderade.

Att stärka vårdnadshavarna i deras viktiga roll i sitt barns språk- och kulturutveckling.

Att ändra normen så att de nationella minoriteterna blir synliga i vårt samhälle.

Diskussionsfrågor för kollegialt lärande

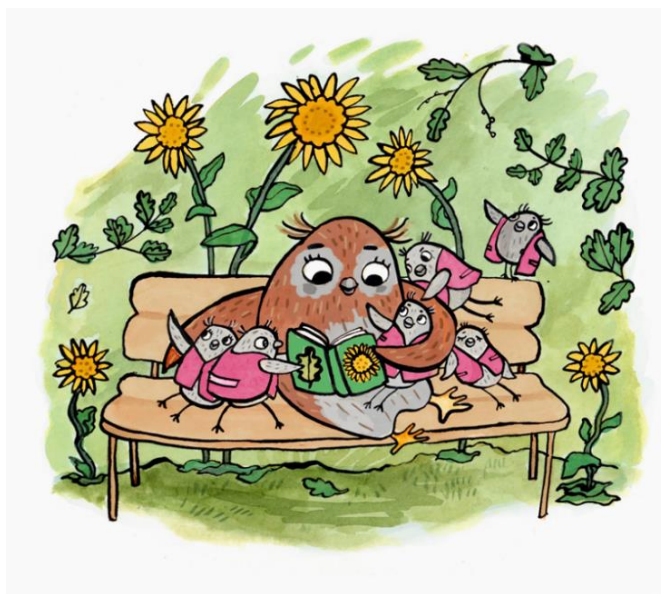
- Diskutera vilka **kunskaper** ni redan har inom området?
- Vilket **förhållningssätt** har ni till våra nationella minoriteter, de olika språken och kulturerna? Tex värdegrundsarbetet, demokratiskt förhållningssätt och arbetet med social hållbarhet.
- Vad finns det för **resurser**? Vilka resurser kan vi använda oss av för att nå målen (tex låntagare, personal, digitala verktyg, litteratur, utbildningar)? Hur gör vi låntagarna delaktiga?
- Hur kan vi **synliggöra** våra nationella minoriteterna i bibliotekets vardag. Vilka språk och vilka kulturer finns representerade på väggar, i dokument/affischer, litteratur, material och spel? Vilka språk möter låntagarna i sin vardag idag i samhället och i hemmet?
- Hur kan vi arbeta med våra nationella minoriteterna i vår verksamhet **utan att normförstärka**? Vad är viktigt att lyfta fram och varför?
- Vilka **erfarenheter** har vi av att arbeta flerspråkigt och hur kan vi koppla ihop det med våra nationella minoritetsspråk? Är det något vi behöver lyfta/revidera?
- Vilka **metoder** kan vi använda (tex kartläggning, miljörond, estetiska uttryck, språkväskor, flerspråkiga aktiviteter, litteratur, multimodal flerspråkighet, TAKK, bildstöd etc.)?
- Hur håller vi det **levande**?
- Vilken **stöttning** behöver vi?

ATT TA MED SIG:

Det viktigaste är att vi lyfter våra nationella minoriteterna. **Våga utforska!**

Sprid kunskapen i hela arbetsgruppen genom kollegialt lärande så att alla känner sig delaktiga i processen.

Läs, dansa, sjung och prata om bilderböckernas innehåll och handling. Utforska tillsammans!

Språk- och kulturväskorna är framtagna 2024 som en del i den regionala satsningen "Förundran – Bokstart i Värmland" med stöd av Kulturrådet.

Förundran – Bokstart i Värmland

Bokstart
MED STÖD AV KULTURRÅDET

Stort tack till Luleå kommun och Mölndals kommun för tips och inspiration.